

A reformáció kialakulása és elterjedése

1. A reformáció kezdete

XV. század végére:

- A reneszánsz gondolkodásmód, a humanizmus, azaz emberközpontúság megjelenése
- válság a katolikus egyházban
- fényűzés = A fényűző életmód újra elterjedt egyes főpapok körében, sőt a pápák is világiasan éltek (például VI. Sándor).
- visszaélések → A reneszánsz pápák építkezései jelentős anyagi kiadásokkal jártak. X. Leó pápa nagy-szabású vállalkozásba fogott (a Szent Péter-bazilika átépítése), és a költségek egy részét, elődjének ötlete alapján, **búcsúcédulák** árusításából kívánta fedezni.
 - A katolikus egyház középkori tanítása szerint a búcsúcédulák megvásárlásával a hívők a kisebb, bocsánatos bűnökért bűnbocsánatot nyerhettek, ezzel lerövidítheti a tisztító tűzbeli szenvedéseit.
- A vallási ügyekkel való „kereskedés” sokakat sértett, közülük egy Ágoston-rendi szerzetes, a wittenbergi egyetem tanára, **Luther Márton** (Martin Luther) emelte fel először a szavát.
- összeállított egy **95 pontból álló vitairatot**, és elküldte előjáróinak. (Valószínűleg legenda, hogy kinyomtatott téziseit a wittenbergi vártemplom kapujára tűzte volna ki.)

2. 1517. október 31. Wittenberg: Luther 95 tétele:

- a bűnt egyedül Isten bocsáthatja meg
- nincs szükség az egyház közvetítésére ember és Isten között → gyónást meg kell szüntetni
- kizárólag a **hit által üdvözülhet (juthat a Mennysországba)** az ember,
- egyedül csak a Biblia lehet a hívők vezérfonala.
- az egyháznak vissza kell térni a szegénységhez:
 - szekularizáció: az egyházi birtokok világi kézbe adása; gazdag egyház tagadása,
- a pápának nincs különleges hatalma
- szerzetesrendeket fel kell oszlatni (mert világiasak, anyagiasak)
- feleslegesnek minősítette a katolikus ceremóniákat (például körmenetek, zarándoklatok)
- támogatta a **gyónás**, a papi nőtlenség, azaz a **cölibátus eltörlését**
- támogatta., a két szín alatti áldozás bevezetését
- nemzeti nyelvű egyházi szertartások kellene → Luther lefordította németre a Bibliát
- Luther **egyes katolikus tantételek megreformálását (megújítását, felülvizsgálatát) kívánta**, és **nem akart új hitet hirdetni**. A teljes szakításhoz a kölcsönös bizalmatlanság és a politikai helyzet vezetett. → **reformáció: a katolikus egyház megreformálása**
- ellenzői:
 - pápa (X. Leó): kiátkozta
 - NRCS: V. (Habsburg) Károly
- támogatói:
 - protestáns német fejedelmek érdekelték voltak a császári hatalom meggyengítésében, illetve az egyházi vagyon felszámolásában.
 - Az áttért német fejedelmek a speyeri birodalmi gyűlésen **protestáltak**, azaz **tiltakoztak a hitük terjesztését megtiltó határozat ellen (1529)**. A protestáns kifejezés ettől kezdve a katolikus egyháztól elforduló vallási irányzatok gyűjtőneve lett.
- vallásháború : prot. fejedelmek ↔ NRCS

1555: augsburgi vallásbéke

- A kompromisszumos béke **engedélyezte az evangélikus hitet a birodalomban**,
- a katolikusok és a protestánsok kötelesek egymással békében élni
- **elismerték a „cuius regio, eius religio”** [ejtsd: kujusz regio, ejusz religio]) elvet, (akié a föld, azé a vallás)
 - a fejedelmek szabadon választhatnak vallást, és alattvalóiknak is követniük kell őket vagy elköltöztek

3. A reformáció irányzatai

- a mozgalom különböző irányzatokra bomlott: (2 nagyobb + 2 kisebb)

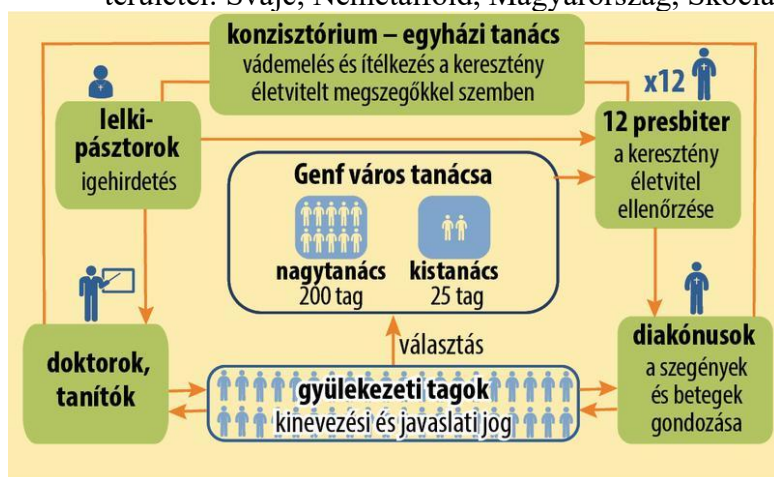
Luther Márton követői:

- lutheránusok / evangélikusok
- területei: német területek + Skandinávia + Ausztria, Magyarország, Csehország egyes területei

Az **1520-as években Svájcban** is teret hódított a reformáció

Kálvin János (francia, de Svájcba menekült a nézetrendszere miatt, és Genf prédikátora lett) követői:

- kálvinisták / reformátusok
- Szellemi irányítóként a szigorú erkölcsiség nevében szabályozta a polgárok életét
- eleve elrendelés tana (predesztináció)
- elvetette a szentek létezését
- elvetette az egyházi fényűzést
- „Úgy kell élni, mintha Isten kiválasztottságra teremtett volna bennünket.” Ennek egyik jele a gyarapodás mind anyagiakban, mind szellemiekben.
- A szervezeti ügyekben Kálvin az „olcsó egyház” megteremtését sürgette,
- A **lelkészek munkáját világi egyházfelügyelők (presbiterek) ellenőrizték**, az általuk alkotott tanács (**konzisztórium**) pedig a **híveket felügyelte**.
- nem épített ki hierarchiát, demokratikus egyházszerkezetet épített ki. → minden közösség önállóan tevékenykedett → önkormányzatiság
- elítélte a zsarnokságot
- területei: Svájc, Németalföld, Magyarország, Skócia, Franciaország egyes területei

A genfi kálvinista gyülekezet szervezete

Római katolikus	Evangélikus (lutheránus)	Református (kálvinista)
A hit megismerése a Bibliából és a hagyományból lehetséges	A hit megismerése kizárólag a Bibliából lehetséges	
Az ember jó cselekedetekkel kiérdemelheti a kegyelmet	Egyedül a hit által válik hatékonyvá Krisztus áldozata	
A szentek és ereklyék tisztelete megengedett	A szentek és ereklyék tisztelete nem megengedett, ellenkezik a bibliai előírásokkal	
Hét szentség van	Mindössze két szentség van (kereszttség, úrvacsora), de az úrvacsorával kapcsolatos nézetek eltérnek (a reformátusoknál az átváltozás nem a kenyérben megy végbe, hanem a hívekben)	
A templom díszítettsége az áhítatot fokozza	A képes ábrázolások kismértékben alkalmazhatók	Semmiféle ábrázolás, díszítés nem megengedhető
Papi nőtlenség	A cölibátus eltörlése	
Hit a tisztítótűzben	A tisztítótűz kitaláció , nem létezik	

Szervét Mihály (spanyol orvos) **követői:**

- Szentháromság-tagadók (**antitrinitáriusok**/unitáriusok)
- elvetették Krisztus isteni természetét és a Szentlélek létezését
- területei: Lengyelország, Magyarország (Erdély)

Münzer Tamás **követői:**

- újrakeresztelők (anabaptisták)
- felnőttkori keresztelés
- területei: Németország, Cseh-és Morvaország